

Täysistunto

Torstai 8.11.2018 klo 16.01—19.58

11. Lakialoite laiksi takuueläkkeestä annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 51/2018 vp Heli Järvinen vihr

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. — Ja anteeksi, edustajat, puhemiehen ääni meinaa loppua, mutta yritän tästä selviytyä.

Keskustelu

19.35 **Heli Järvinen vihr** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sympatiaa täältä voi antaa, valitettavasti sitä ääntä on vaikeaa korvata toiselle.

Me puhuimme täällä äsken lapsiköyhyydestä ja sen lisääntymisestä. Valitettavasti eläkeläisemme ovat toinen ryhmä, jolla köyhyys on lisääntynyt. Tämän hallituskauden aikana 24 000 eläkeläistä on ajautunut köyhyysrajan alapuolelle, ja tällä hetkellä näitä köyhyysrajan alapuolella olevia eläkeläisiä on jo lähes 200 000, tarkemmin 190 000.

On tietenkin monia syitä, miksi tähän on ajauduttu, mutta tällä kaudella on tehty kipeitä kansaneläkeindeksin leikkauksia ja jäädytyksiä, terveydenhuollon asiakasmaksuja ja lääkekorvausten omavastuita on korotettu, matkakorvauksia alennettu, ja kaikki nämä yhdessä ovat merkinneet eläkeläisille sitä, että yhä useampi on todellakin ajautunut köyhyysrajan alapuolelle ja yhä useammalla on vaikeuksia selvitä arjesta. Moni joutuu miettimään, hankkiako ruokaa vai lääkkeitä.

Eläkeläisköyhyys on hälyttävä epäkohta suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa, ja kannattaa muistaa, että erityisen vaikeassa asemassa ovat hyvin olematonta työeläkettä kerryttäneet yli 75-vuotiaat yksin elävät naiset ja sitten toisaalta työkyvyttömyyseläkkeen varassa elävät, joista suurempi osa on miehiä. Sen takia vihreä eduskuntaryhmä ehdottaa takuueläkkeeseen reilua tasokorotusta eriarvoisuuden ja eläkeläisköyhyyden torjumiseksi.

Otan pari esimerkkiä: Viime kaudella takuueläkettä nostettiin vielä, vähän ikään kuin taloudellisella laskukaudella, 59 euroa. Tällä kaudella, kun olemme jo saaneet nauttia talouden kasvusta, takuueläkettä on korotettu tuleva, ensi vuodelle tarkoitettu korotus mukaan lukien vain 38 euroa, ja se ei yksinkertaisesti riitä. Me vihreät esitämme hallituksen esittämän 9 euron korotuksen sijaan 50 euron korotusta, jolla olisi jo merkitystä eläkkeensaajien pussissa.

19.38 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on kannatettava, koska kuten lapsiperheköyhyyskeskustelussa äsken mainitsin, niin minä sain tällä viikolla Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen verkoston Köyhyysvahti 2018:n kä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

siini, ja siinä puhutaan myöskin eläkeläisten köyhyydestä. Suomi sitoutui vuonna 2010 vähentämään köyhyys- ja syrjäytymisriksissä elävien määrää 150 000:lla vuoteen 2020 mennessä, ja nyt kyllä näyttää ihan selvältä, että tämä tavoite ei toteudu. Köyhyys on vähentynyt Suomessa 2010-luvulla vain vähän, ja pienituloisten toimeentuloa — siis tässä puhun myöskin pienellä eläkkeellä olevien eläkeläisten toimeentulosta — ovat heikentäneet erityisesti perusturvaetuuksien leikkaukset ja jäädytykset. Ajanjaksolla 2012—2015 sosiaali-etuuksiin tehdyt muutokset olivat pienituloisia suosivia. Sen sijaan vuoden 2015 jälkeen tehdyt muutokset ovat heikentäneet pienituloisten asemaa. Nämä tiedot ovat siis tästä Köyhyysvahdista eli köyhyysraportista. Perusturvaetuuksien ostovoima on jäänyt jälkeen yleisestä kustannusten kehityksestä, ja se heikentyy myös tulevina vuosina, jos tehtyjä leikkauksia ei kompensoida ja etuuksiin vaikuttavien indeksien jäädyttämistä peruta.

Eläkeläisten toimeentuloa ovat vaikeuttaneet eläkkeiden lisäksi palvelumaksut, maksukatot ja asumiskustannusten nousu. Indeksileikkausten ja -jäädytysten lisäksi palvelumaksujen korotukset ja Kelan lääke- ja matkakorvausten heikennykset ovat entisestään heikentäneet eläkeläisten tilannetta. Eli monesta eri suunnasta on tullut eläkeläisten toimeentuloa heikentäviä asioita.

Sivistyneessä yhteiskunnassa, näin ajattelen, eläkeläisköyhyyttä tulisi määrätietoisesti vähentää eri keinoin, ja edustaja Järvisen lakialoite on yksi keino tässä monien asioiden joukossa. Se on oikeansuuntainen, mutta toki näihin muihinkin asioihin pitäisi tehdä korjauksia.

19.40 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä edellä edustajat Järvinen ja Mäkisalo-Ropponen totesivat, meillä on Suomessa eläkeläisköyhyyttä. Me emme ole saaneet sitä korjattua, vaikka se on ollut jo pitkään tiedossa, vaan päinvastoin tällä hallituskaudella monet leikkaukset ovat osuneet kaikkein kipeimmin juuri pienituloisiin ja ennestään vaikeassa asemassa oleviin ja nimenomaan pienituloisiin eläkeläisiin. Esimerkiksi indeksijäädytykset ovat olleet sellainen toimenpide tai esimerkiksi asiakasmaksujen korotukset, lääkekaton nosto, sairausmaksukaton nosto, koska me tiedämme, että kaikkein pienituloisimmat myös sairastavat enemmän. Sen takia tämä edustaja Järvisen lakialoite, joka on siis osa vihreätä vaihtoehtobudjettia, on äärimmäisen tärkeä: silloin tämä takuueläkkeen nosto 50 eurolla jo näkyy pienituloisen kukkarossa, ja me olemme myös sitomassa Kelan etuudet omassa vaihtoehtobudjetissamme indeksiin, jolloin varmistamme sen, että eläkkeet eivät myöskään tulevaisuudessa sitten jää jälkeen yleisestä kehityksestä.

Niin kuin tässä keskustelussa on tullut ilmi, todellakin tällä hallituskaudella 24 000 uutta pienituloista eläkeläistä on syntynyt, ja itse asiassa hallituksen ensi vuoden talousarvioesityksessä määrä vielä lisääntyy 5 000:lla. Tällä takuueläkkeen tasokorotuksella pystyisimme poistamaan 10 000 henkilöä pienituloisuuden loukusta, ja se olisi kyllä tärkeä askel eteenpäin.

Mutta niin kuin me olemme aiemminkin tässä salissa puhuneet, että vaikka köyhyydestä, niin lapsiperheköyhyydestä kuin eläkeläisköyhyydestä, me usein puhumme ja tuntuu vallitsevan semmoinen yksimielisyys, että asialle pitäisi tehdä jotain, niin valitettavasti nämä päätökset käytännössä ovat vieneet asiaa toiseen suuntaan. Jotta tämä yhteinen tahto aidosti etenisi, olisi tärkeää, että meidän budjettikirjaan otettaisiin selkeät mittarit, joita seurattaisiin, ja kiinnitettäisiin asiaan huomiota, sillä valitettavasti silloin, kun näitä yksittäisiä päätöksiä tehdään, liittyvät ne sitten indeksijäädytyksiin, liittyvät ne sitten lääkekorvausten omavastuun tai asiakasmaksujen korotuksiin, aika usein unohtuu kokonaiskuva ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

vaikutukset näihin tiettyihin ihmisryhmiin häviävät, ja kun näitä päätöksiä tulee monesta suunnasta, niin yhteisvaikutus on varsin suuri. Tämänkin vuoksi on äärimmäisen tärkeää, että nimenomaan tätä takuueläkettä korotetaan merkittävästi, koska ne ovat juuri ne kaikkein pienituloisimmat, jotka ovat jääneet usein ilman työeläkettä uransa aikana.

19.43 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kristillisdemokraateilla on omassa vaihtoehtobudjetissaan myöskin varsin samansuuntainen esitys takuueläkkeen nostamisesta. Vaikka tosiaan, niin kuin täällä puheenvuoroissa on tuotu esille, hallituskin takuueläkettä on nostamassa, nimenomaan tämä ihmisryhmä on näitten hallituksen leikkausten johdosta jäänyt taloudellisesti muita heikompaan asemaan. Indeksien leikkaukset ja jäädytykset ovat vaikuttaneet mutta myöskin sitten monet muut, asiakasmaksuihin liittyvät korotukset, matkakorvausten alennukset, omavastuitten nostamiset ja lääkekorvausten omavastuitten korotukset. Nämä kaikki ovat olleet sellaisia, jotka ovat tähän samaan ihmisryhmään satuneet.

Tietysti täytyy vielä huomioida, että moni pienellä eläkkeellä sinnittelevä on usein myös sellainen ihminen, joka kenties sitten asuu vielä omistusasunnossa, jossa esimerkiksi sähkön hinnan nousu ja erilaiset siirtomaksut ja vastaavat vaikuttavat toisaalta asumisen kustannuksiin. Usein on tilanne myös se, niin kuin tässäkin esityksessä, lakialoitteessa, sanotaan, että erityisesti tämä koskee naisia. Monta kertaa nämä naiset ovat vielä esimerkiksi niitä leskeksi jääneitä perheessä, jossa puoliso on ollut suurituloisempi. Siinä mielessä voi miettiä tämän ihmisryhmän pärjäämistä siellä arjessa.

Esimerkiksi näitten erilaisten lääkekorvausten jaksottamisesta on ollut useitakin esityksiä täällä salissa, on keskusteltu siitä, olisiko mahdollista näitä omavastuita jaksottaa vähän toisella tavalla. Toivottavasti tässä löytyisi ihan tällaisia hallinnollisia keinoja, millä voitaisiin vastata tähän tilanteeseen, jotta esimerkiksi alkuvuodesta tämä maksurasitus ei näille ihmisille tule totaalisen kohtuuttomaksi.

Mutta riippumatta siitä, millä tavalla näitä erilaisia kuluja ja omavastuita tullaan jaksottamaan, niin totuus on se, että kukkarossa on liian vähän rahaa. Sen tähden tätä aloitetta voi ehdottomasti kannattaa, ja tosiaankin, niin kuin totesin, KD:lla on sitten omassa vaihtoehtobudjetissaan vastaavanlainen oma aloite.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkari: Minulla on täällä pyydetyissä vastauspuheenvuorossa seuraavana edustaja Essayah, mutta kun hän juuri äsken puhui, niin seuraavaksi edustaja Järvinen.

19.46 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Teetimme jokin aika sitten kyselyn eduskunnan tietopalvelulla siitä, millaisia ovat tämän hallituksen päätösten vaikutukset eri kansanryhmiin, ja ikävintä siinä selvityksessä oli se, että kaikkein eniten ostovoimaa on leikattu nimenomaan pienituloisimmilta eläkeläisiltä. Muistaakseni heidän ostovoimastaan tämä hallituskausi on leikannut peräti 2 prosenttia, ja siitäkin huolimatta, että pieniä parannuksiakin joihinkin asioihin on tehty, kuten Yle-vero on poistettu pienituloisimmilta ja veronalennuksia on saatu aikaan ja takuueläkettäkin on hieman nostettu, valitettavasti korotukset ovat kovin pieniä verrattuna esimerkiksi viime hallituksen aikaansaamiin korotuksiin. Kun me puhumme eläkeläisköyhyydestä, kannattaa muistaa, että takuueläkkeen korotus on yksi kaikkein tehokkaimmista keinoista kohdistaa parannuksia juuri näille kaikkein pienituloisimmille.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

Kun katsoo graafista kuviota siitä, ketkä Suomessa ovat takuueläkkeen saajia, tämä tulos on aika mielenkiintoinen. Ensinnäkin takuueläkkeen saajia on yhteensä noin 102 000. Heistä noin puolet on yli 60-vuotiaita, eli noin puolet siis on alle 60-vuotiaita eli vielä työikäisiä. Alle 30-vuotiaita etuudensaajia on 13 500 eli yhteensä 13 prosenttia takuueläkkeen saajista. Mutta erityisen hurja tämä graafinen esitys on ikääntyneiden eläkeläisten osalta: Yli 65-vuotiaiden joukossa naisten osuus takuueläkkeen saajissa on lähes kaksinkertainen miehiin nähden. Kun puhumme yli 70-vuotiaista, naisten osuus on jo ainakin kolminkertainen miehiin nähden, yli 75-vuotiaissa jo varmasti nelinkertainen, yli 80-vuotiaissa yli viisinkertainen, ja kun puhumme yli 90-vuotiaista eläkeläisistä, niin kun silmämääräisesti katsoo, naisten osuus näyttää jo lähes kymmenkertaiselta. Eli erityisesti ikääntyneet, yksin elävät naiset tarvitsevat meidän apuamme. Se heille suotakoon.

19.49 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Nyt täytyy huomauttaa tästä, ihan tekninen puheenvuoro, kun äsken edustaja Mikkosen jälkeen käyttämäni puheenvuoro ei jostain syystä kirjautunut tänne pidettyjen puheenvuorojen listaan, elikkä toivon, että siellä tekninen asiantuntemus nyt seuraa tätä listaa. Jostakin kumman syystä sitä ei kirjautunut siihen laisinkaan.

Näihin edustaja Järvisen tilastotietoihin sen verran haluan vielä kommentoida, että se on toisaalta ymmärrettävää, kun miettii esimerkiksi menneitten vuosikymmenten eläkerakennetta, miten usein oli niin, että vaikkapa maataloudessa ainoastaan talon isäntä oli se, jolle sitten jossakin vaiheessa maataloustulon perusteella ruvettiin eläkemaksuja maksamaan, ja useimmiten sitten ne henkilöt, jotka olivat kenties hyvinkin nuorina miniöinä tulleet taloon, olivat siinä mukana, talon töissä, ja tekivät täysipäiväistä työtä, huolehtivat lapset ja karjan siinä sivussa ja kuitenkin heille ei kertynyt eläketuloa, voi sanoa, vuosikymmeniin, ennen kuin sitten tätä maatalouden eläkelakia, MYEL-lakia, lähdettiin muuttamaan. Todellakin tämä oli tilanne hyvin pitkään, ja tämä osittain selittää maatalousvaltaisen Suomen kohdalla, minkä takia meillä on ollut paljon näitä ihmisiä, joilla sitten eläkekertymä on niin äärimmäisen ohueksi jäänyt.

Toisaalta sitten myöskin takavuosina saattoi olla niitä tilanteita, että henkilö oli kotona hoitamassa lapsia pidemmän aikaa ja sitten välttämättä työuraa ei juurikaan kertynyt tai sitä kertyi hyvin hajanaisesti tai sitten kävi niin, että kertyneet tulot olivat niin pieniä, että niistä ei varsinaisesti eläkettä päässyt juuri tulemaan. [Puhemies koputtaa]

Lisäksi vielä meillä oli pitkään tilanne, että alle 23-vuotiaille ei kertynyt eläkettä, kunnes sitten sitäkin lainsäädäntöä muutettiin. Saattoi olla juuri niin, että kenties 23-vuotiaaksi joku nuori oli työssä, sitten ehkä jäi kotiin ja sitten myöhemmin palasi työelämään, jolloin se olisi voinut kertyä.

Mutta todellakin pyydän, että pöytäkirjasihteeri tarkistaa tuon, miksi tänne ei kirjautunut tässä asiakohdassa edustaja Mikkosen jälkeen pitämäni toinen puheenvuoro.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkari: Arvoisa edustaja, se on kyllä tullut kirjautuneeksi tänne, tarkistettiin äsken.

19.51 Krista Mikkonen vihr: Arvoisa puhemies! Todella, kuten edustaja Essayah tuossa äsken kertoi ja edustaja Järvinen myös totesi, nimenomaan näistä kaikkein pienituloisimmista eläkeläisistä meillä on todella paljon naisia. Syitä on muun muassa juuri se, että aika

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

monet naiset ovat olleet kotona eivätkä ole tehneet työuraa ja niitä eläkemaksuja ei ole kertynyt, tai todellakaan aikoinaan myöskään maataloudessa näille naisille ei kertynyt eläkettä.

Mutta aivan samalla tavalla tietysti ja varmasti tulevaisuutta ajatellen työkyvyttömyyseläke on ehkä sellainen, joka ei samalla tavalla ole sukupuolittunut asia, vaan siinä varmastikin sekä miehiä että naisia on valitettavasti entistä enemmän, ja tänä päivänä on iso joukko entistä nuorempia, jotka joutuvat työkyvyttömyyseläkkeelle, ja heidän eläkekertymänsä sitten jatkossa tulee olemaan äärimmäisen pieni.

Sen takia, koska me tiedämme, että tulevaisuudessa tämä eläkeläisten kirjo ja myös heidän tulotasonsa kirjo ovat ehkä vieläkin laajempia kuin mitä tänä päivänä, me vihreät olemme pitäneet tärkeänä, että nämä korotukset tehdään ennen kaikkea kaikkein pienituloisimmille eläkeläisille. Sen takia me olemme halunneet reippaasti nostaa takuueläkettä, koska se kohdistuu silloin juuri niihin, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa [Puhemies koputtaa] ja joutuvat sinnittelemään kaikkein pienimmillä tuloilla.

Pidän kyllä äärimmäisen arvokkaana sitä, että me, Suomi, hyvinvointiyhteiskunta, pidämme huolta ikäihmisistämme, pidämme huolta siitä, että jokainen eläkeläinen ja jokainen vanhus pystyy elämään [Puhemies koputtaa] viimeiset vuodet niin, että todellakin arjen taloudellinenkin turva on sentyyppinen, että ei joudu miettimään, että ostanko lääkkeitä vai ruokaa. Valitettavasti se on tänä päivänä arkea aivan liian monelle suomalaiselle eläkeläiselle.

19.53 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! THL:n selvityksen mukaan kaikkein pienituloisimpia ovat 75-vuotiaat yksin asuvat naiset. Se on se kaikkein haavoittuvuin ryhmä tällä hetkellä. Sitten meidän on hyvä muistaa, että eläkeläisköyhyys vaikuttaa hyvin kokonaisvaltaisesti ikäihmisten elämään ja hyvinvointiin. THL on tätä tutkinut minusta ansiokkaasti, ja he ovat todenneet, että matalaan sosioekonomiseen asemaan liittyy ikääntyneillä heikompi fyysinen ja psyykinen toimintakyky, suurempi sairastavuus ja korkeampi kuolleisuus. Tämän THL:n tutkimuksen mukaan he kuitenkin jättävät käymättä lääkärissä ja käyttämättä palveluita huonon taloudellisen tilanteen vuoksi. Heillä olisi eniten tarpeita, mutta he eivät rahanpuutteen takia mene palveluihin. Heikosti toimeentulevat ja pienituloiset ikääntyneet tarvitsevat myöskin kotipalveluja ja kotisairaanhoidtoa huomattavasti parempituloisia enemmän, mutta he kokevat, että heillä ei ole myöskään näihin palveluihin varaa omavastuiden takia. He kokevat, että he eivät saa palveluita riittävästi.

Toimeentulon tarvetta koki useampi kuin joka kymmenes ikääntynyt, mutta suurin osa heistä koki, että he eivät ole saaneet sitä riittävästi tai he eivät ole saaneet sitä lainkaan. Eli toisin sanoen eläkeläisköyhyydestä totta kai ensimmäinen asia, mikä pitää muistaa, on se, että se aiheuttaa inhimillistä kärsimystä, mutta jos me ajattelemme sitä, miten paljon siihen liittyy sairastavuutta ja voinnin nopeampaa huonontumista palveluiden käyttämättömyyden takia, niin se myöskin aiheuttaa pitkällä ajanjaksolla yhteiskunnalle lisääntyviä kustannuksia. Sen takia kannattaisi pitää huolta siitä, että kukaan eläkeläisistä ei asu epäinhimillisissä olosuhteissa eikä joudu kokemaan eläkeläisköyhyyttä.

19.55 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Minut havahdutti tähän ongelmaan aikanaan eräs maatalon emäntä, joka oli juuri eläkeiässä. Hän kertoi tullessa aikanaan miehensä perheen kotitalolle, tehneensä siellä vuosikymmeniä töitä 24/7 — hän hoiti käsin lyp-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

sykarjaa — ja, kuinka ollakaan, eläkkeelle jäännin kynnyksellä mies löysi nuoremman vaimon. Heille tuli avioero. Mies vei mennessään paitsi kotitilat ja -mannut myöskin koko kerryttämänsä eläketurvan, ja nainen jäi aivan ilman mitään suojaa ja turvaa.

Tämän naisen ja tämänkaltaisten naisten elämään takuueläke on tuonut aivan valtavan muutoksen ja parannuksen. Se on varmasti yksi parhaista päätöksistä, mitä saimme aikaan toissa kaudella täällä eduskunnassa. Mutta tämä takuueläkekään ei toimi, ellei sitä järjestelmällisesti koroteta, sillä edelleenkin lähes 15 prosenttia eläkeläisistä elää suhteellisen köyhyysrajan tuntumassa ja peräti viidennes köyhyysrajalla köyhyysrajan yläpuolella. Selvityksen mukaan 60 prosenttia yli 75-vuotiaista eläkeläisistä kuuluu pienituloisten ryhmään. Sen takia sekä tämän hallituksen että tulevien hallitusten pitää todella muistaa käyttää takuueläkkeen korotusta keinona eläkeläisköyhyyden torjunnassa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.